UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sermones uenerabilis magistri Nicolai de blony decretoru[m] doctoris. capellani episcopi Bosnomensis. ualde deseruientes populo. sed et clero utcu[m]q[ue] docto eos digne legenti. predicanti. aut ...

Nicolaus <de Plove>

Argentine, 22. XI. 1494 - 1495

De corpore Christi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31214

Visual Library

attendat pme ꝯditionis ſue excellentiā et venerandā ſancte trinitatis in ſe imaginē agnoſcat. honoreꝫqꝫ ſimilitudinis diuine ad quē creat⁹ eſt, nobilitate moꝝ. exercitatione ꝟtutum. dignitate meritoꝝ. attēdat vt cū apparebit q̄lis ſit tunc ſilis ei appareat. Qui enī mirabiliter ad ſilitudinē ſuam in pmo hoīe cōdidit. mirabiliterqꝫ in ſecūdo. i. in ſeipo reformauit. Cuius trinitatꝭ ſanctiſſime ꝯſequi clarā gloriā ꝛ facie ad faciem intueri nos faciat pater et fili⁹ ꝛ ſpiritusſanctus. Amen.

De corpore Chriſti. I. Sermo LXXXII.

Qui manducat meam carnē ꝛ bibit meū ſanguinem in me manet ꝛ ego in eo. Joh. vi. Tria ſunt ex q̄bꝰ ſolet cōmēdari rex vel pnceps terrenus. Primū eſt potentia. q̄a pncipatus nō eſt niſi q̄dā ciuilis ptās. Jdeo dicit Salomon Prouer. xiiij. Jn multitudine ppl'i dignitas regis. et in paucitate plebis ignominia pncipis. Secundū eſt clemētia. vn̄. iij. Reg. xij. ꝛ. ij. Paralip. x. Si placueris pplo huic et leniueris eos ꝟbis clementibꝰ ſeruiēt tibi omī tpe. Prouer. xx. Roboraꝛ clemētia thron⁹ regꝭ qꝛ ptās ſine clemētia vertit vez principem in tyrānū. Jō dicebat artaxerſes rex magnus Heſter. xiij. Cū gentibꝰ multꝭ imperaſſem ꝛ vniuerſuꝫ orbem ditiōi mee ſubiugaſſem. nequaqꝫ volui magnitudīe abuti potentie ſed clemētia ꝛ lenitate gubernare ſubiectos. Tertiū ē magnificētia. Magnificentia enī eſt ꝟtus ſolis pncipibꝰ ꝯueniens. Jdeo dicitꝛ Heſter. j. qꝛ aſuerus rex fecit cenā magnā cūctis pncipibꝰ. in q̄ fuit miniſtrantiū habundātia. vinū quoqꝫ magnificētia regia dignū apponebaꝛ. Et quia dñs nr̄ ieſus xp̄s eſt pnceps regū terre. vt dꝛ Apoc. j. Jdcirco poteſt ab h̄ triplici pconio cōmendari. ꝛ ſingulariter in ſacr̄o diuiniſſime eucharīſtie. Jn q̄ primo oñdit ſuā oīpotentiā. q̄a nō minoris ꝟtutis ē mūdū ex nihilo creare q̄ꝫ totā ſubſtantiaꝫ panis ſubito in corp⁹ ſuū incorruptibile conuertere. Jdeo dicit Ps. Memoriaꝫ fecit mirabiliū ſuoꝝ xp̄s in hoc ſacr̄o. Opa enī mirabilia declarant diuinā potentiā. p q̄bus pph̄eta dicit. Cōfitebor tibi q̄a terribiliter magnificat⁹ es. mirabilia opa tua ꝛ anīa mea cognoſcet n̄imis. Sc̄do chriſt⁹ oñdit ibi ſuā clementiā. qꝛ totuꝫ ſemetipm̄ dedit tā dignis q̄ꝫ indignis. Et ideo ſequitur. Miſericors ꝛ miſerator dñs. De qua clemētia dicit pph̄a in Ps. Suauis dominus vniuerſis. ꝛ miſeratiōes ei⁹ ſup oīa opa eius. Tertio xp̄s oñdit ibi ſuā magnificentiā. q̄a ibi ſtatuit dari vnū ferculū q̄d habet plus in ſe de pcioſitate q̄ꝫ ſuū totuꝫ regnū. ideo Ps. extollens magnificentiaꝫ diuinā dicit. Oculi oīm in te ſperāt dñe. et tu das eſcā illis in tpe oportuno. Et quia oportuna man⁹ in pncipe deſignat magnificentiā. ideo dic̄. Aperis tu manū tuam et imples oē aīal benedictiōe. Tantaꝫ igitꝛ ſaluatoris nr̄i potentiā. tantā clementiaꝫ tantā magnificentiā ꝯſiderans ſcā mater eccl'ia erga ſe ex maxia xp̄i dilectione ꝛ caritate oſtenſa. merito hoc digniſſimū ſacr̄m tanto deuoti⁹ tanto celebri⁹ venerari cenſuit. q̄nto maiora ex eodē ſibi beneficia pceſſiſſe ꝯſpicit. Quoꝝ quidē beneficioꝝ illud quidē pcipuū videtꝛ qꝛ h̄ venerabile ſacramentū facit in nobis manere deum. et nos in deo. Hinc ſaluator loquēs de pfectione huius ſacr̄i. dicit in verbis ppoſitis. Qui manducat meā carnē ꝛ bibit meū ſanguinē in me manet ꝛ ego in eo. Circa materiā pn̄tis ſermonis triplex pōt occurrere dubitatio. Prima quare xp̄us inſtituens iſtud ſacr̄m voluit nos participes eē eiuſdē p ſacramentalē manducationē. Sc̄da quare cū xp̄s iſtud ſacr̄m inſtituit ſub duplici ſpecie. eccleſia romana nō tradit laicꝭ illud niſi ſub vna. Tertia q̄ ꝛ q̄nta ſit vtilitas huius ſacr̄i vltra alia ſacra. Jſta tria tanguntꝛ h̄ in verbis ppoſitis. Nā ſacramētalis pceptio tangitur. cū dicitꝛ. Qui manducat. Sub duplici ſpecie inſtitutio tangitur. cū dicitꝛ. carnē meā ꝛ ſanguinē meuꝫ. vtilitatis fructus ꝛ effectus ſalutarꝭ cōſecutio cū dꝛ. in me manet ꝛ ego in eo.

Dixi primo qꝛ tangitꝛ h̄ ſacramentalis pceptio hui⁹ digniſſimi ſacr̄i cū dꝛ Qui māducat. Ex q̄ occurrit illa pncipal' dubitatio. quare xp̄s īſtituēs iſtud ſacr̄m voluit nos participes eſſe eiuſdē p ſacr̄talē māducatiōeꝫ. Ad iſtud aūt dubiū rn̄det beat⁹ Tho. in q̄daꝫ ſmone di. Xp̄s inſtituēs h̄ ſacr̄m voluit nos participes eē ipi⁹ p ſacramētalem manducationē ad faciendū p h̄ mēoriā q̄-

druplicis ſui maximi beneficiũ. ſcʒ ſue paſ/
ſionis. ſue ꝓpiciationis. ſue dilectiõis ꝛ ſue
vnionis. ¶ De primo ſcʒ de paſſione dicit
ipſe Luc. xxij. Hoc facite in meã cõmemo/
ratione. que verba reperit Apl's in epiſto
la hodierna. j. Corinth. xj. vbi expreſſe di/
cit. Quotienſcũqʒ mãducabitis panẽ hũc
ꝛ calicẽ bibetis. mortẽ dñi annunciabitis.
Semꝑ quidẽ in memoria debet eſſe paſ/
ſio xpi. Iuxta illud Trenoꝝ. iij. Recorda/
re paupertatis mee abſinthij ꝛ fellis. Unde
Grego. libro. iiij. dyalogoꝝ dicit. Hec nãqʒ
victima ab eterno interitu anias ſoluit. q
illã nobis mortẽ vnigeniti reparat. qui li/
cet ſurgẽs a mortuis iã nõ moritur. mors
illi vltra nõ dñabitur. tñ in ſeipo imortali
ter atqʒ incorruptibiliter viuens ꝓ nobis
iterũ in h myſterio ſacre oblatiõis imolat.
Et poſt pauca. Hinc ergo penſemus qua/
le ſit pro nobis iſtud ſacramẽtũ qḋ per ob
lationẽ noſtrã vnigeniti filij paſſionẽ ſem/
per imitat. Hec ille. Bern. aũt. Memoria
paſſionis xpi habet in hoc ſacramẽto ſi ad
memoriã reuocetur quõ fiat panis de gra
no triturato. mola ꝯtrito. in clibano cocto
Granũ xps eſt Johis. xij. Niſi granũ fru
menti. Iſtud granũ trituratũ eſt in flagel
latione Johis. xix. Tunc apprehẽdit eum
pylatus ꝛ flagellauit. ꝯtrit⁹ in mola crucis.
Figura de Samſone queʒ philiſtijm ex/
cecantes molere fecerũt. Sic iudei niſi ex
cecati fuiſſent mola crucis nõ attriuiſſent
xpm Iſa. liij. Attritus eſt ꝓpter ſcelera no/
ſtra. miſſus quoqʒ eſt panis iſte in clibanũ
ſepulchri q̃ ad corpus. inferni quo ad ani/
mã. Ecce memoriale paſſionis q̄d totiẽs
recolitur quotiẽs iſtud ſacramentũ mãdu
catur. ¶ De ſecũdo ſcʒ de mẽoria ꝓpiciatio
nis diuine dicit Leuit. ij. Ex ſacerdos tol
let pugillũ plenũ ſimile ꝛ olei ac totũ thus
ꝛ ponet in mẽoriale ſuꝑ altare. Hoc eſt me
moriale ꝓpiciationis. ꝑ oblationeʒ eni ſuꝑ
altare ꝓpiciatio fit. maxie ꝑ ſacramẽtũ alta
ris. ſm Grego. Eſt autẽ ſciendũ Qꝫ in xpo
ſunt tres ſubſtãtie ſcʒ corpus aia ꝛ deitas.
per ſimilã ergo caro xpi ſignificat ꝓpter ca/
rentiã furfuris. In ſimila ergo corꝑis chri
ſti mũdicia. in oleo aũt anie ſue gratia. in
thure vero deitas. cui latria ꝛ honor debe
tur q̃ in thure oñdit. Iuxta illud Catho/
nis. Thure deũ placa. Per hãc ergo ſimi/
lã habemus ꝓpiciationẽ contra culpam.

¶ De tertio ſcʒ de mẽoria ſue dilectionis
dicit Ozee. xiiij. Diligã eos ſpontanee. vbi
enumerãs dilectionis ſue beneficia. inter
alia h ſubiũgit. Viuẽt tritico. mẽoriale ei⁹
ſicut vinũ libani. Pro mẽoriali ḡ dilectõis
diuine habes triticũ corꝑis chriſti ꝛ vinuʒ
ſanguinis ei⁹. Dilectio autẽ dei q̃ nobis in
hoc ſacro oñditur euidẽter ſignificatur ij.
Regũ. xij. vbi tria de ouicula pauꝑis nar/
rantur ꝙ eã pauper emerat. ꝙ de pane ꝛ ca
lice ſuo nutriuerat. ꝙ i ſinu ſuo dormiebat
Pauper iſte eſt xps. ij. Corinth. viij. Pro/
pter nos egenus fact⁹ eſt. Ouicula huius
pauperis eſt fidelis aia Luc. xv. Inueni
ouem quã ꝑdiderã. Magna ergo dilectio
ꝙ hec ouis ꝓcio ſanguinis xpi emit. j. Co/
rinth. vj. Empti eſtis ꝓcio magno. Itẽ pa/
bulo cordis nutritur Sap. xvj. Angeloꝝ
eſca nutriuiſti ꝓplm tuũ Itẽ ſinu miſericor
die ſue fouet vt tandẽ in ſinũ glorie recipi/
atur Luc. xvj. Mortuus eſt mendicus et
portat⁹ eſt in ſinũ Abrae. ¶ De quarto ſci
licet de mẽoria ſue vnionis dicitur in Ps.
Memoriã fecit mirabiliũ ſuoꝝ miſericors
ꝛ miſerator dñs. eſcã dedit timentibus ſe.
Sicut eni magna eſt vnio eſcaꝝ ad ſumẽ/
tem. q̄a carni ꝛ ſanguini vniunt. Sic nos
mirabiliter vnimur eſce corꝑis xpi. Unde
Aug⁹. dictũ eſt in lib. ꝯfeſſio. Cibꝰ ſum grã
diũ. Et ſeq̄tur. Nec tu me mutabis in te.
ſed tu mutaberis in me. Ex his oĩbꝰ in/
fero ꝙ ꝑceptio huius ſacramẽti eſt ꝑfectio
omniũ virtutũ in nobis. igit merito ẽ fre/
quẽtandũ. Et prio ad fidẽ catholicã extol/
lendaʒ. q̄a cũ virtus ſit de bono ꝛ difficili.
quãto eſt difficilior tanto eſt laudabilior.
Et q̄a iſtud ſacramẽtũ eſt arduũ ad credẽ/
dum. ideo dignificat fideʒ credẽtis. ꝛ eius
meritũ exaltat. ideo dicit myſteriuʒ fidei. i.
habẽs ſecretã et occultã intelligentiaʒ te/
nendã per fideʒ. q̄a aliud videt. aliud ſub
viſis eſſe firmiter credit. Scḋo ad ſpem
de futuro ꝯfirmandũ. q̄a ſpes promiſſi bo
ni maxime ꝯſeruat per arrã. Iſtud autem
ſacramentũ maxie eſt pignus ꝛ arra futu/
re beatitudinis quã expectam⁹. vnde non
ſolũ eſt ſignũ rememoratiuũ ſed etiã ꝑnoſti/
cũ. ſm Dionyſiuʒ in libro de eccliaſtica ie/
rarchia. Tertio ad caritateʒ nobis incen/
dendã. q̄a naturaliter quilibet inclinatur
ad diligendũ ſe diligentes. Et ideo xps vt
maxime nos incitaret ad caritatem in hoc

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ſacramēto ſuā maximā dilectionē nob vo
luit oſtēdere. In q̄ nō ſua ſed ſeipm nob de
dit. vñ iſtud ſacramentū eſt q̄d maxīe eccle
ſiā tenet in ſanctitate ⁊ puritate. Sicut di
cit Dioniſius de eccl'iaſtica ierarchia. Sic
ꝗ patet ex his ſolutio p̄me dubitationis q̄
fuit cur xp̄s inſtituēs iſtud ſacramentū vo
luit nos eſſe participes ipi⁹ p ſacramētalē
pceptionē. q̄ eſt māducatio. qm̄ vt audiſtis
hoc exigebat q̄druplex mēoriale magni be
neficij humano generi impenſi. ſ. paſſiōis.
ꝓpiciationis dilectionis ⁊ vnionis. Inſup
reqrebat hoc ipm ꝑfectio triplicis virtut̄
p̄ncipalis. ſcȝ fidei ſpei ⁊ caritatis. que per
hoc ſacramentū ꝑficiunt̄. Et tantū de pri
mo.

B

Dixi ſecūdo ꝙ in verbis pre
miſſis tangitur
hui⁹ ſacri ſub duplici ſpecie inſtitutio. cuȝ
dicit̄. Meā carnē ⁊ meū ſanguinē. Ex quo
occurrit illa ſcđa dubitatio. Cū xp̄s iſtud
ſacramētuȝ inſtituit ſub duplici ſpecie. cur
eccleſia romana non tradit illud laicis niſi
ſub ſpecie vnica. Circa cuius dubitatiōis
ſolutionē etiā ⁊ illud ē ꝯſiderandū. Nā cuȝ
xp̄s hic aſſerat eſſe carnē ſuam ⁊ ſanguinē
ſuum. quare ſub ꝓprijs ſpeciebus carnis ⁊
ſanguinis nō potius ſumit̄ ꝙ̄ ſub alienis.
ſcȝ panis ⁊ vini. Iſtud igit̄ primo ē ſoluen
dū. Aſſignat̄ autē triplex efficax ratio ad h̄
quare nō ſumit̄ ſub ꝓpria ſpecie ſed aliena.
Prima ē vt fides habeat meritū. dū aliud
credit. aliud cernit exteri⁹. Vñ Ioh. xx. di
ctum ē thome. Beati q̄ non viderūt et cre
diderunt. Nam ſm̄ Grego. ibidē. Fides
nō habet meritū cui ratio humana prebet
experimentū. Scđo ideo ne horreret ani
mus q̄d cerneret ocul⁹. De ꝯſe. di. ij. q̄d ſit.
Horret nāqȝ anim⁹ carnē crudā comede
re. q̄d beſtiaꝝ ꝓpriū eſſe videtur. Tertio ad
ridiculū paganoꝝ euitandū. De ꝯſe. diſ. ij.
Verū. Nā merito inſultare nobis poſſent
q deū carnalē habentes totiēs ipm vora
remus. His p̄miſſis veniam⁹ ad ꝓpoſitaȝ
dubitationē ſoluendā. Pro cui⁹ ſolutione
pono iſtā catholicā ꝯcluſionem. Cōmunio
euchariſtie ſub vtraqȝ ſpecie. panis ſcȝ ⁊ vi
ni non ē neceſſaria toti populo credentiuȝ
ſimpliciter ⁊ abſolute ad ſalutē. licet xp̄us
de vtraqȝ ſpecie in v̄bis iſtis faciat mētio
nem. Iſtam ꝯcluſionē ꝓbo primo p legem
diuinā. Scđo p ꝯſuetudinē ⁊ praxim ec
cleſie primitiue. Tertio per ſacra concilia
Quarto p dicta ſanctoꝝ doctorū i lege dei
veraciter ſe fundantiuȝ. Et p̄mo ꝓbat̄ hoc
p legem diuinā tam noui ꝙ̄ veterꝫ teſtamē
ti. Nā in lege noua xp̄s loquens de hoc ſa
cramēto. xv. vicib⁹. vel forte plurib⁹ fec mē
tionem de hoc ſacro. De pane quidē ⁊ de
manducatione. tm̄. xi. vicib⁹. De māduca
tione vero carnis ⁊ bibitiōe ſanguis qua
ter. De vino vero in toto ꝓceſſu non fecit
mentionē. vt dicit̄ Ioh. vj. p totū. ad oſten
dendū vtiqȝ manifeſte ꝙ ſumere ſub alte
ra ſpecie tm̄. ſcȝ ſub ſpecie panis ſufficit ad
ſalutē. ⁊ ꝙ ſub ſpecie panis ꝯtinet̄ vera ca
ro xp̄i ⁊ verus ſanguis ipi⁹. Unde inquit.
Operamini cibū q̄ nō perit ſed q̄ ꝑmanet ī
vitam eternā. quē filius hominis dabit vo
bis. Hunc eni pater ſignauit de⁹. Ecce pri
mū teſtimoniū in q̄ nullā mentionē facit
de potu. ⁊ dicit cibū ꝑmanere ⁊ ſufficere in
vitam eternā. Itē ibidē. Non moyſes de
dit vobis panē ſȝ pater me⁹ dat vobis pa
nē de celo verū. nō dicit ⁊ ſanguinē. Ecce
ſcđm teſtimoniū. Itē ibidē. Panis eni dei
eſt q̄ deſcendit de celo ⁊ dat vitam mundo
Ecce tertiū teſtimoniū. Itē. Ego ſum pa
nis vite. q̄ venit ad me nō eſuriet. ⁊ qui cre
dit in me nō ſitiet vnq̄. Itē hic in euāgelio
Ego ſum panis viu⁹ qui deſcendi de celo.
Itē ibidē. Hic ē panis de celo deſcendēs.
vt ſi quis ex ipo manducauerit nō moriat̄
Item. vij. Ego ſum panis viuus q̄ de celo
deſcendi. Si q̄s māducauerit ex hoc pa
ne viuet in eternū. Itē. viij. Panis quē ego
dabo caro mea ē pro mūdi vita. Item. ix.
Amen amē dico vobis. niſi māducaueritꝭ
carnē filij hominis ⁊ biberitis ei⁹ ſanguinē.
nō habebitis vitā in vobis. Ubi p̄mo in
cipit facere mentionē de bibitione ſangui
nis. nullā tm̄ facit mentionē de ſpecie vini.
Item. x. Qui māducat meā carnē et bibit
meū ſanguinē habet vitā eternā. Item. xi.
Caro mea vere ē cib⁹. ⁊ ſan. me⁹ vere ē po
tus. Itē. xij. in verb nr̄i thematis Qui mā
ducat meā car. ⁊ bi. me. ſan. in me manet.
In quib⁹ ſolū q̄ttuor locis fit mētio de po
tatione ſanguinis ⁊ nullo mō de potatiōe
vini. Cū igit̄ ſub ſpecie panis ꝯtineat̄ tot⁹
xp̄s ⁊ integer patet ꝙ q̄ ſumit ſub vna ſpe
cie ſumit vtrūqȝ ſcȝ carnē ⁊ ſanguinē. ⁊ im
plet dn̄i mandatū illud. Niſi māducaueri
tis. dato etiā ꝙ de ſacramētali ſumptione

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

intelligeret. Iſtud patet ex eo. q̄a xp̄s con
cludēdo poſt oīa ſua dicta. de hoc ſacra/
mento finaliter dicit. Qui mādūcat hunc
panē viuet in eternū. Cum ergo ſub ſpecie
panis iſtud ſacramentū ꝯfert vitā. igit̄ ſuf
ficit fidelibꝫ laicis ſub vna ſpecie ad ſalutē
ꝛ ꝑ ꝯſequēs taliter ſuſcipiens implet p̄ce/
ptum xp̄i. q̄d dicit̄ de carne ꝛ ſanguine. Et
poteſt ex his ſic ꝯcludi heretico. Aut enim
totus xp̄s eſt ꝛ integer ſub ſpecie pāis aut
nō. Si nō tunc falſum dicit. Ego ſum pa/
nis viuus q̄ de celo deſcendi. Ex quo enim
nō eſt totus. quō ē viuus. ſi aūt eſt totus ꝛ
viuus. igit̄ eſt cū ſanguine. cū ſanguis ſit ſe
des aīe. q̄ eſt vita corporis. Si igit̄ totus
cū ſanguine. igitur q̄ ſumit corpus ſub ſpe
cie panis ſumit ꝛ ſanguinē. Scd̄o idem ꝓ
batur ꝑ illud. Q cū xp̄s docuiſſet diſcipu/
los orare ꝓ neceſſarijs ad ſalutē inq̄t. Sic
orabitis. Pater nr̄ ꝛc. panē noſtrū ſupſub
ſtantialē da nobis hodie. Math. vj. Luc.
xi. Q vtiqꝫ de hoc ſacramēto exponit̄ ſm
Hiero. Ciprianū ꝛ Nicolaū de Lyra. Vn̄
petendo hoc ſacramentū petimꝰ oīa alia
que oīa ordinant̄ ad ip̄m. q̄ ideo dicitur
quotidianus. q̄a q̄tidie ſumitur per mini/
ſtros eccleſie ꝓ ſe ꝛ ꝓ tota cōmūitate. Hec
Lyra. Nulla autē fit mētio ibi de ſpecie vi
ni. Tertio idez probat̄ ꝑ illud q̄d in veteri
teſtamento figuratū eſt de hoc ſacramēto
Et p̄mo de Melchiſedech. q̄ in figura xp̄i
panem ꝛ vinū obtulit Gen̄. xiiij. ad Hebr.
vij. Iſtud autē fuit in figura ſicut ꝛ cetera.
j. Corinth. x. Oīa in figura cōtingebant
illis. Nō legitur autē melchiſedech ſic de/
diſſe populo. ſed per ſemet tm̄ ſic obtuliſſe
more ſacerdotis. Quarto idez ꝓbatur de
agno paſchali. vbi ſolū precipit̄ eſus agni
nō autē aliqua bibitio vini. Agnus aūt eſt
figura huiꝰ ſacramēti. cū de xp̄o dictuz ſit.
Ecce agnus dei q̄ tollis pctā Joh. j. Quin
to idem ꝓbatur de māna q̄d dabat̄ popu/
lo iſrael ſine aliqua bibitione vini. ꝛ tm̄ ha/
buit ꝑ ſe oīe delectamentū ſuauitatis. vt
dicit̄ Sapie. xvj. Sexto idez probat̄ ꝑ il/
lud Leuit. j. vbi dicit̄. Q ſacerdos ſumēs
offerat pro pctō ſacerdotis vel etiā totius
multitudinis. ꝛ aſpergat ꝯtra velum ſan/
ctuarij ꝛ de eodez ponat̄ ſuꝑ cornu altaris
reſiduū fundendo ſuꝑ baſim altaris holo
cauſti. Et. xvij. ibidez dicit̄. Sanguinē de
di vobis vt ſuꝑ altare in eo expietis ꝓ ani/
mabꝰ vr̄is. Ecce quicq̄d de ſacrificio ſan/
guinis fuit in veteri teſtamēto totū refer/
tur ad ſacerdotē ꝛ nō ad populuz. In cuiꝰ
ſignū ſoli ſacerdotes vtebant̄ libaminibꝫ.
id eſt. his ſacrificijs q̄ fiebāt ex fluida ma/
teria. ſcz oleo vino. Septimo idem patet
de Abraam q̄ venientibus ad ſe angelis fe/
cit cōmiſceri tria ſata farine et panez fieri.
nulla mentione facta de vino Gene. xviij.
Octauo idē patet de comeſtione helye qui
comedit panē ſubcinericiū ꝛ cibū aque bi/
bit. nō autē vini in quo ſacramentū ſangui
nis xp̄i cōficitur. Nono hoc idem patet ex
praxi xp̄i ꝛ apoſtoloꝝ. Nam nō legitur xp̄s
aliquē laicum ſub vtraqꝫ ſpecie p̄ter ſolos
apoſtolos. xij. cōmunicaſſe. q̄s tūc ꝛ ſacer/
dotes ordinauit. vt patet Joh. xiij. Mar.
xiiij. ꝛ Luce. xxij. Et tamen ſi iſta cōmunio
fuiſſet de neceſſitate ſalutis vtiqꝫ nō p̄ter/
miſiſſet matrē ſuā cariſſimā ꝛ alios mino/
res. lxxij. diſcipulos. de q̄bus nulla fit mē
tio tanq̄ laicis. Decimo patet hoc ex plu/
ribus cōuiuijs ꝑ chriſtū factis. in quibus
nunq̄ legit̄ xp̄m aliquē potaſſe. vt dicitur
Math. xiiij. ꝛ Johis. vi. de quinqꝫ panibꝫ.
ꝛ iterū Marci. vij. de ſeptē panibꝫ. Vn̄ et
poſt reſurrectiōez cū duobus diſcipulis in
Emaus ſolū panē legitur fregiſſe. Lu. vlt.
Et tamē ille panis figurabat corpus xp̄i.
ſm Augꝰ. in libro de ꝯcordia euāgeliſtarū
ſm Bedam Theophilū ꝛ oēs alios. Itē
Johis vlti. Chriſtus poſt reſurrectionez
apparens diſcipulis comedit cū illis tantū
piſcem aſſum ꝛ fauuz mellis. De quo dicit
Innocen. Grego. ꝛ Augꝰ. Q piſcis aſſus
xp̄s eſt paſſus. Undecimo hoc patet ex p̄ſ/
ſe ex praxi apoſtoloꝝ in primitiua eccleſia
Actu. ij. vbi dicit̄. Q oēs fideles erāt ꝑ/
ſeuerantes in doctrina apoſtoloꝝ ꝛ fracti/
one panis. Et Mgr̄ in ſcolaſtica hyſtoria
exponit. id eſt eucariſtie. vbi nulla mētio
fit de vino. Itez nullus apoſtolus legitur
hoc dogmatizaſſe vniuerſaliter p̄terq̄ pau
lus ſolis corinthijs. apud quos erat talis
conſuetudo. nec apoſtolus ita p̄cepit faci/
endum ſed narrat ꝑ chriſtū ita factū. quos
q̄a abutebant̄ iſto ſacramento in ſumēdo
ſanguinez in multa materia reprehendit di/
cens. Alius autem ebrius eſt. et tamē ſi ſu/
iſſet hoc neceſſitatis quilibet apoſtolꝰ hoc
in verbis docuiſſet et ſcriptis reliquiſſet.
Duodecimo hoc patet ex praxi multorum

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ſanctorũ qui in infirmitate poſiti ſub vna
ſpecie ſolũ cõmunicabant p modũ laico/
rũ.licet etiã fuiſſent ſacerdotes.ſicut patet
de beato Hieronymo. De quo ſcribit Eu
ſebius in epiſtola ad Auguſtinũ. Simili mo
do beat⁹ Ambroſius legit cõmunicaſſe de
manib⁹ beati honorati vercellẽſis epiſco/
pi. Idez legitur feciſſe beat⁹ Benedictus.
Idem legit feciſſe beat⁹ Agapit⁹ papa qui
quendã claudũ ſub vna ſpecie cõmunicãs
fertur pfecte curaſſe. Idẽ narrat Guilhel/
mus in ſuo ſacramẽtali Hugonez de ſan/
cto victore doctorẽ maximuz in extremis
feciſſe. Tredecimo hoc idez pbatur p Ca/
nonẽ Iſidori ex libro ↄciliorũ.qui in ſexta
ſynodo Conſtantinopolitana dicit. Citra
ſanguinẽ.i.excepto ſanguine cerimonias
in eccleſiis celebramus.q̃ſi di.laicalẽ com/
munionẽ.q̃ eſt ex ſtatuto ⁊ pcepto ecclie in
troducta.q̃ſi q̃dam cerimonie ſine ſangui
ne damus. Et ſeq̃tur de cõmunione ſacer
dotali. Ita quippe accedim⁹ ad benedicti/
ones archanas et ſanctificamur partici/
pes effecti tam ſancte carnis q̃z pcioſi ſan/
guinis xpi. Hec ille. Hoc idem oñdit ↄci/
lium.xii toletanũ.q̃d narrat multos infir/
mos reieciſſe euchariſtiã.p eo q̃ datur ſi/
ne hauſtu dominici calicis.cuz alias multi
infirmi nõ poſſent quicq̃z deglutire pter
ſiccitatem oris. Idẽ patet ex ↄcilio Remẽ
ſi.de ↄſe.diſ.ii. Peruenit. Ubi declaratur
q̃ ſufficit dare euchariſtiã infirmis ſine vi/
no. Idez dicit ↄciliũ [illegible] macieñ.q̃d prece
pit habere paratã hoſtiam ad cõmunican
dum infirmũ nulla mentiõe facta de vino.
vt de ↄſe.diſ.ii. Preſbyter. ⁊ hec vocat ſe/
pius laica cõmunio.vt.l.diſ. Si epũs.⁊.lv.
di. Si euãgeli[illegible] vbi dicit q̃ epũs vel pre/
ſbyter pter crimẽ capitale p ipm cõmiſſuz
depoſitus.laicalẽ cõmunionẽ tm̃ accipiat
q̃diu vixerit. Idem habet ex ↄcilio Sar/
dineñ.p duo decreta.vbi ſimiliter laicã cõ/
munionẽ vocat ſub vna ſpecie.ſ.corp⁹ xpi.
ſm Abbatez.ſm Innoc.i.viaticũ.ſm Ho
ſtieñ i.panis benedictus vel corpus chri/
ſti. Idez Iohãnes andree in nouella de e/
lectione.oſius. Idez patet de ↄſe.di.ii. Tre
tribus.vbi pcepit clemens papa pſbyterſ
reliquias fragmentoꝝ corporis xpi cuſto
dire.nulla mentione facta de vino. De cu/
ius tamen cuſtodia ſi fuiſſet in vſu maior
cautela fieri debuiſſet. Unde dicit Archi/
dia.de ↄſe.di.ii. Preſbyter.q̃ non precipit
ſeruari ſanguinẽ.quia opus eẽt nimia cau
tela in eo ſeruando. Et ſeq̃tur. Nec ẽ opus
q̃a vbi eſt corpus ibi ẽ ſanguis. Item ſan/
cta ſynodus romana cui pſedit Leo papa
de ↄſe.di.ii.in q̃bus dic. Idez ẽ corpus de
q̃ dictum ẽ. Caro mea vere ẽ cib⁹.⁊ ſanguis
meus vere eſt potus. Et ſequit ibidẽ. Cor
pus xpi edimus vt vite eterne poſſim⁹ eſſe
participeſ. Ecce quõ illa copulata ſolo cor
pore xpi attribuit ↄciliũ vt innuat q̃ ſuffi/
cit ſumere ſub altera ſpecie. Quis autẽ ni/
ſi fatuus audeat ↄtradicere tantis conci/
liis quorũ eſt ſaluberrima auctoritas.et q̃
bus eccleſie negocia terminant vt dic Au/
guſti.ad Ianuariũ ⁊ Grego.xv.di. Cano/
nes dic. Q ſicut quattuor libros euãgelii
ſic q̃ttuor ↄcilia ſuſcipere ⁊ venerari debe/
mus. ¶ Decimoq̃rto hoc idem pbatur ex
antiquiſſima cõſuetudine eccleſie. Sunt
enim fere ducenti ⁊ plures anni.ex quo do
ctores catholici ſcribentes de hoc ſacra/
mento nihil faciunt de pceptione vini i ca
lice.imo a tanto tempore ſemper aſtruunt
ſcripturis ⁊ exemplis non eſſe neceſſariam
ſumptionẽ ſanguinis xpi in calice ipis lai/
cis perſonis.vnde indubitanter tenendũ
eſt q̃ nunq̃z fuit in eccleſia de vniuerſali cõ
ſuetudine eccie.ſed ſm variũ exemplũ xpi
in cena.varia fuit ↄſuetudo in diuerſis ec
cleſiis. Cuz ergo generalis ↄſuetudo iam
a tot annis ſic obtinuit.non licet eam im/
mutare.eo q̃ maximã vim habet leg' vt di
cit Tho.ii.ii.q.iiii.arti.xii. Et ideo dic Au/
guſ.ad Caſſulanũ. Q ↄtemptores ↄſue/
tudinis eccleſie vniuerſalis ſic cõtempto/
res legis puniẽdi ſunt.xii.di. De his. Tur
pis enim pars eſt que toti non ↄgruit vni/
uerſo.viii.diſt. Quo iure. Ex his infero q̃
ſentiens ↄtra ↄſuetudinẽ eccleſie vniuer/
ſalis in ſacramẽtis.hereticus eſt cẽſend⁹.
patet p beatũ Thomã.ii.ii.q.xciii.vbi dic.
Sicut enim falſarius eſſet qui aliqua pro
neret ex parte alicuius q̃ non eſſent ſibi cõ
miſſa.ita vicium falſitatis incurrit qui ex
parte eccleſie cultũ exhibet diuinũ contra
diuinam auctoritatẽ ab eccleſia conſuetaz.
Decimoquinto h̃ idem patet p ſanctos do
ctores antiquiſſimos. Naz Ambro.in lib.
de ſacramentis ⁊ in libro de paradiſo dic.
Iſta eſca quã accipitis.iſte panis viuus q̃
de celo deſcẽdit vite eterne ſubſtantiã ad/

miniſtrat. ꝛ quicūq̄ hunc panē manduca/
uerit viuet ineternū. q̄a corpus xp̄i eſt. de
cōſe. di. ij. Reuera. ꝛ. c. om̄ia. et. c. in illo. ꝛ. c.
nō iſte. ꝛ. c. ante benedictionē. In q̄bus oi/
bus habet̄ ꝙ ſumptio eucharistie ſine ſan/
guine ſufficit ꝑ ſe ad ſalutem ſub ſpecie pa/
nis. Item Aug⁹. in epiſtola ad Hircanuꝫ.
Xp̄s panis eſt. de quo q̄ manducat viuet i
eternū. de conſe. di. ij. Xp̄s. Idem in ſmo/
ne de verbis dn̄i. et habet̄ in gloſa. j. Coꝛ.
xj. ꝛ ſuꝑ Ps. xxxiij. vbi ſemꝑ facit ſolū men
tionē de pane. et nihil de potu. Idem Hy
larius in multis locis de trinitate. de cōſe.
di. ij. Si n̄ ſunt. ꝛ. c. in xp̄o pr̄. Itē Hiero.
exponens illa verba niſi māducaueritꝭ car
nem filij homis ꝛ biberitis ei⁹ ſanguinē. di
cit intelligendū eſſe de manducatione ſpi/
rituali. q̄ eſt incoꝛpoꝛatio fidelis aīe ꝑ gra/
tiam ꝑ quā incoꝛpoꝛatur tanq̄ꝫ membꝛuꝫ
coꝛpoꝛi xp̄i myſtico. Item magn⁹ Innoc.
de officio miſſe dicit ꝙ vbi vinuꝫ nō poſſet
inueniri poteſt licite alterutrū ſine altero
cōſecrari. ergo nō eſt neceſſitatis abſolute.
Idem doctoꝛ Alexāder de hales in quar/
tā parte ſumme ſue dic̄. ꝙ xp̄us integre ſu/
mitur ſub vtraq̄ꝫ ſpecie. ergo licet ſumere
ſub altera ſpecie tm̄. ſicut fit a laicis vbiq̄ꝫ.
Om̄es autē Canones in cōtrariū allegati
ꝑ hereticos. intelligunt̄ de cōficiente pre/
ſbytero q̄ ſub vtraq̄ꝫ ſpecie dꝫ ſumere. Et
idē dic̄ ſuꝑ Johem. ¶ L ¶ Si q̄s autē q̄/
rit quare ita eccleſia conſueuit diſpenſare
laicis ſub vna ſpecie. Rn̄deo ꝙ h̄ fit ꝓpter
plura. Primo ꝓpter periculuꝫ infidelitatis
q̄d ſe poſſet mentib⁹ infidelium ingerere ſi
ſemꝑ in ſpeciebꝰ panis ꝛ vini daretur. poſ/
ſent eni ſimplices credere et intelligere ꝙ
ſub altera ſpecie nō eſſet totus xp̄ſ. ſed tm̄
ſub vtraq̄ꝫ. Itē ꝓpter periculū effuſiōis q̄d
de facili cōmitti poſſet in multitudine po/
puli. Item ꝓpter periculū coꝛruptōnis q̄d
facile in eſtate ꝯtingeret in regionibus ca/
lidis. Item ꝓpter periculū q̄d poſſet cōtin/
gere in poꝛtādo ad infirmū. Idē tenet Al/
bertus magnus in tractatu de officio miſ
ſe. q̄ etiā ponit ꝙ in regionibus carentib⁹
vino poſſet diſpenſari etiam cum ſacerdo
tibus vt ſine vino conficerent in ſolo pa/
ne hoc ſacramentuꝫ. Idem beatus Tho.
in. iij. parte ſumme ſue. q. lxxx. arti. xij. dicit
Q duo ꝯſiderantur circa vſum hui⁹ ſacra
menti. vnū ex parte ipſius ſacramenti. ali/
ud ex parte ſumentiū. Ex parte ſacri cōue
nit ꝙ vtrūq̄ꝫ ſumat̄. q̄a de vtroq̄ꝫ ꝯſiſtit ꝑ/
fectio ſacramēti. Et ideo q̄a ad ſacerdoteꝫ
ꝑtinet hoc ſacramentū ꝯſecrare ꝛ ꝑficere.
nullo modo debet coꝛpus xp̄i ſumere ſine
ſanguine. Ex parte aūt ſumentiū requirit̄
ſumma reuerētia ꝛ cautela ne aliquid acci
dat q̄d vergat in iniuriā tanti ſacramenti.
q̄d p̄cipue poſſet accidere in ſanguis ſum/
ptione. q̄ quidē ſi incaute ſumeret̄ defacili
poſſet effundi. Et q̄a creſcente multitudīe
populi xp̄iani. in qua ſunt ſenes ꝛ iuuenes
ꝛ paruuli. quoꝝ q̄dam nō ſunt tante diſcre
tionis vt cautelam debitā circa huius ſa/
cramenti vſum adhiberēt. ideo ꝓuide oꝛ/
dinatū eſt vt populis ſanguis ſumendus
nō detur ſed ſolū a ſacerdotib⁹ ſumat̄. Hec
ille. Idē dicit ſuper Johannē in poſtilla. ꝛ
ibidē Nicola⁹ de Lyra ſimilit̄. Si ergo q̄/
rat hereticus q̄re ſacerdotib⁹ ſic licet et nō
laicis. Rn̄detur ꝙ hoc eſt ꝓpter ꝑfectioneꝫ
ſacramenti quā ſoli ſacerdotes ꝛ non laici
debent ꝑagere. vt dicit Tho. ſuꝑ. iiij. ſen/
tentiaꝝ. di. xij. Scd̄o hoc fit ꝓpter pericu/
lū effuſionis. q̄a facilius vna gutta ſangui
nis laberet̄ q̄ꝫ vna particula coꝛpis chriſti.
ſcd̄m ip̄m. Idē ponit Bonauētura di. xj. q̄r/
ti ſniaꝝ. di. ꝙ q̄ntū ad efficaciaꝫ hui⁹ ſacra/
menti ſufficit ſub altera ſpecie. ſed q̄ntum
ad ſignificantiā nō ſufficit. ꝛ ideo ſol⁹ ſacer
dos q̄ ſignificat paſſionē xp̄i in h̄ ſacramē/
to ſub vtraq̄ꝫ ſpecie ſumit. Populus auteꝫ
qui efficaciā ꝛ vtilitatē gratie querit ſub al
tera tm̄ recipit. cum ſub altera tota gratia
xp̄i ꝯtinetur. Hec ſnialiter ibidē. Simili
ter Richardus de media villa. Ideꝫ petr⁹
de tarētaſia diſt. xj. q̄rti ſniaꝝ. Petr⁹ de pa
lude patriarcha Hieroſolimitanus. Si/
militer Scot⁹ ſubtilis doctoꝛ. Thomas
de Argentina. ꝙ quantū ad rem ſignifica/
tam ſub altera ſpecie datur vtrūq̄ꝫ. licet nō
quo ad ſpeciē ſignificantē. Dicit etiā ibidē
ꝙ ſacerdos ꝯficiens ſub vtraq̄ꝫ ſpecie. ideo
facit vt ſignificet ꝙ tēpoꝛe paſſionis chri/
ſti fuit ſanguis ſeparatus a coꝛpoꝛe ꝑ effu
ſionem. Ad ideꝫ Hugo poſtillatoꝛ totius
biblie. Similiter quidā doctoꝛ anglicus
q̄ dicitur ſiſcare ſuper q̄rto ſententiaꝝ di.
xj. dicit. addens vltra predicta hanc ratio/
nem. Q ſicut in veteri teſtamēto de ſacrifi
cijs ꝛ oblationib⁹ ſumebant om̄es offerē/
tes. de libaminibus q̄ ꝯſiſtebant in manu

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ria liquida ſoli ſacerdotes. ita circa hoc ſa
cramentū ꝑplus debet ſumere tm̄ ſpeciem
panis ſolidā. ſacerdotes autē ſpeciē vini li
quidā. Ex his poteſt patere ꝙ verbū no/
ſtri thematis de carne ⁊ ſanguine xp̄i intel
ligendū eſt de ſpirituali manducatiõe ⁊ bi
bitione. que eſt incorporatio corpi xp̄i per
gratiam ⁊ caritatē. ⁊ hoc oñdit iſtud verbū
quod ſeq̄tur. In me manet et ego in eo. vt
dicit Auguſ. ſuper Johem Omelia. xxvij.
vbi ipe dic̄ ꝙ ſi h̄ itelligeret̄ de mādūcatōe
ſacramētali. tūc fl̄m ē. q̄a multi mādūcant
ſacramentaliter. ⁊ tamē nō manent in deo.
nec deus in eis. igitur ſm ip̄m intelligitur
de ſpirituali, put etiā ipe dicit Thomas in
poſtilla. Chriſtus ergo hic intelligit cibū
⁊ potum ſocietatē ſanctoꝝ. corpis ⁊ mem/
broꝝ ſuoꝝ quod eſt ſancta eccl̄ia in p̄de/
ſtinatis ⁊ vocatis ⁊ ſanct̄ ⁊ glorificat̄ ⁊ iu/
ſtificatis ⁊ fidelib⁹ eius. Et q̄a p altera ſpe
ciem ſufficiēter homo incorporat̄ corpori
xp̄i myſtico. ideo ſufficit ſumptio alterius
ſpeciei. ⁊ tantū de ſcd̄o.

Dixi tertio ꝙ in verbis p̄miſ/
ſis tangit̄ hui⁹ ſa/
cramēti vtilitatis fruct⁹ ⁊ effectus ſaluta/
ris ꝯſecutio. cū dicit̄. In me manet ⁊ ego i
eo. In quo denotat̄ vtilitas huius ſacra/
menti vltra om̄ia alia ſacramēta. Pro quo
ſciendū ꝙ ſm Tho. ſuper illud Johis. vj.
Ego ſum panis viuus. Hoc ſacramentū
eſt dñice paſſionis rememoratiuū. Et cō/
tinet in ſe xp̄m paſſum. Unde quicq̄d ē ef/
fectus dñice paſſionis ad nos. totū etiam
eſt effectus huius ſacramēti. Nihil enī ali
ud eſt hoc ſacramentū q̄ʒ applicatio paſſio/
nis ad nos. nō enim decebat xp̄m ſm ſuā
p̄ſentiam ſemp eſſe nobiſcū. ⁊ ideo hanc vo
luit ſupplere p hoc ſacramentū. Unde ma
nifeſtū eſt ꝙ deſtructio mortis quā chriſt⁹
morte ſua deſtruxit. ⁊ reparatio vite quā
chriſtus reparauit reſurgendo eſt effect⁹
huius ſacramenti. Et quia vita quam cō/
fert non eſt ſolū vita vnius homīs. ſed q̄n
tum in ſe eſt vita totius mūdi. ad quā ſuf/
ficiens eſt mors xp̄i. j. Joh. ij. Ipe eſt ꝓpici/
atio p peccatis noſtris. ⁊ nō ſolū noſtris.
ſed etiā totius mundi. Et ſeq̄tur. Alia ſa/
cramenta habēt ſingulares effectus ſicut
in baptiſmo ſolus baptizatus ſuſcipit gra
tiam. Sed in imolatione huius ſacramē/
ti eſt vniuerſalis effectus q̄a non ſolū ſa/
cerdos conſequitur effectū. ſed etiā illi p
quibus orat. et eccleſia tota tam viuorum
q̄ʒ mortuorum. Cuius ratio eſt. quia i ipſo
continetur cauſa omniū ſacramentoꝝ. ſci/
licet chriſtus. Hec Thomas. Ille autem
eſt precipuus effectus huius ſacramenti.
quia incorporat hominē chriſto. Unde di
citur in verbo noſtri thematis. In me ma
net et ego in eo. Et p conſequens qui con/
iungitur mihi habet vitam eternā. Ma/
net autē in nobis chriſtus dupliciter. ſcili/
cet in intellectu per fidem. in affectu p cari/
tatem que informat fidē. j. Joh. iiij. Qui
manet in caritate in deo manet ⁊ de⁹ in eo.
Qui ergo ſic credit chriſtū vt in eum ten/
dat habet ip̄m in affectu ⁊ intellectu. ergo
qui ſic credit per fidē informatā caritate
in xp̄m vt intendat in ip̄m per caritatē. ſpi
ritualiter manducat chriſtū. et talis habet
chriſtū in ſe manentem. Et quia chriſt⁹ di/
ligentes ſe transformat in ſe. eo ꝙ ſm Dio
niſiū amor eſt vis vnitiua transformans
amantē in amatum. Ideo quicunq̄ʒ ſic di/
ligit chriſtū manducando eum ſpirituali/
ter manet in ip̄o. Unde Augu. exponens
illud Johis. xv. Qui manet in me hic fert
fructū multū. dicit. Manemus in chri/
ſto credendo. obediendo. perſeuerando.
Manet in nobis chriſtus illuminando.
ſubueniendo. perſeuerantiā dando. Ma
xime autem hec manſio fit per participati
onem ſacramentorum. et maxime hui⁹ ſa/
cramenti eucbariſtie vt hic dicitur. Utili/
tas autem ex hac manſione reciproca chri
ſti in nobis et noſtra in chriſto multiplex
eſt. Prima purgatio omnium peccatorū.
Unđ Joh. xv. Omnē palmitē ferentē fru
ctū purgabit vt fructū plus afferat. Scd̄a
diuina aſſociatio. vñ Joh. xv. Qui manet
in me ⁊ ego in illo. Magna vtilitas in aſ/
ſociatione diuina. Quid enim deeſſe pote/
rit illi qui habet ſecum deum. venerūt enī
omnia bona cum illo Sapientie. vij. Un/
de Eccl̄s. iiij. Ue ſoli ſcilicet ſine deo. Hinc
Seneca. Nullus vir ſine deo bon⁹ eſſe po
teſt. Tertia eſt fructificatio bonoꝝ operū.
vñ Joh. xv. Qui manet i me h̄ fert fructū
multū ſcʒ cordis p ſctās cogitatōes et me/
ditatiōes. oris p ꝯfeſſionē ⁊ gratiaꝝ actio/
nem. operꝫ p penitētie ſatiſfactiōē. Quar/
ta impetratio petitoꝝ. vnde Joh. xv. Si
manſeritis in me et verba mea in vobis

manſerint. ꝙdcunq; volueritis petetis fiet vobis. Maneamus ergo in xp̄o ꝑ huꝰ ſacramenti gratiā vt ſecum tandem manere poſſimus in celo ꝑ gloriā. Ad quā nos ꝛc.

De corpore Chriſti II Sermo LXXXIII.

Qui manducat hunc panem viuet ineternū. Johis. vj. Quoniā vt ait Alexander papa quītus a beato petro. cui⁹ verba ponunť in decreto. de ꝯſe diſt. ij. Nihil inquit in ſacrificijs maius eſſe pōt q̄ corpus ꝛ ſanguis xp̄i. nec vlla oblatio hac potior eſſe poteſt. ſed hec omnes p̄cellit q̄ pura ꝯſcientia domino offerenda eſt. et pura mente ſumenda. atq; ab om̄ibus veneranda. ꝛ ſicut eſt potior ceteris. ita poti⁹ excoli ꝛ venerari debet. Nec immerito in h̄ ſacramento nō figura ſed res. non creatura ſed creator. nō quicq; terrenum ſed totū celeſte ꝯtinetur. eo q̄ hic eſt panis q̄ de celo deſcendit. hic eſt caro vera data ꝓ mundi vita. nō alia plane caro q̄ que nata eſt de virgine maria ꝛ paſſa in cruce ꝛ reſurrexit de ſepulchro. Jta dicit beat⁹ Ambro. Hec inquit caro eſt vt ait Aug⁹. in libro deverbis domini. in qua dei patris filius ſacerdos ſc̄m humanitatē ſe ꝓ nobis acceptabile fecit ſacrificium ꝛ obtulit deo. vt ipē idē ſit ſacerdos ꝛ ſacrificium. ꝑ quod quidem ſacrificiū nos cum xp̄o vnū efficimur. q̄a pater in illo eſt. et ille in nobis. Ait Hilarius de trinitate lib. viij. Quis igiť tanti domi digne poterit enarrare magnalia quis effari ꝛ eloqui myſteria aut ꝓnunciare ſufficiat fructuoſiſſima humano generi miſericorditer in ipō collata oblectamēta. Hic eſt enim panis p̄ſtitus de celo homini. habens in ſe om̄e delectamentū ꝛ omnem ſaporem ſuauitatis Sapie. xvj. Eſt itaq; panis iſte panis vite. datus nobis in memoriam illius q̄ nos eſurientes impleuit bonis Luce. ij. Et mortuos morte ſua ad vitam reduxit eternā. quē qui manducat panem viuet ineternū. vnde iſtud ſacramentum merito diciť ſacramentū pietatis. vel quia eſt ſacramentum ſancte religionis et diuine culture. vel q̄a deus ex pietate hoc inſtituit. vt dicit Archidi. xxiij. q. iiij. Ipſa pietas. Magna reuera pietas diuina in hoc apparuit. que videns mundū languidum medicinā ſui corporis ꝛ ſanguinis reparauit. dicente beato Aug⁹. ſup Pſalmo xxxiij. Omelia. ij. Vere magnus de⁹ ꝛ magna miſericordia eius. q̄ nobis dedit manducare corpus ſuum in q̄ tanta perpeſſus eſt. Hec Aug⁹. Magne igitur debet eē memorie apud nos imo iugis ꝛ ꝯtinue recordationis tante pietatis beneficiū ꝛ nunq; obliuiſcenda tante clementie miſeratio. ꝓpter q̄d ſancta mater eccl'ia ſpiritu ſancto afflata melliſluam dulcedinē tante benignitatis nolens obliuiſci qua deus omnipotens ꝑ viſcera miſericordie ſue eā viſitauit. ꝛ quaſi eſurientem ꝛ inanē animā ei⁹ repleuit bonis ꝛ ſatiauit. et ſi ꝯtinue ipſius tam viſceralis pietatis memoriā congruo recordio ageret tam in miſſarū celebrationibus q̄ in ꝑſonarum ꝓcurationibus ꝛ manducationibus. dignū tamē duxit ſolenniori nihilominus ꝛ honore ꝛ gratiarū actione clariori memoriale dilectiſſimū inſtitutionis tanti ſacramenti. necnon mortis pariter ꝛ paſſionis chriſti cuius illud memoriale exiſtit ſemel in anno deuotiſſime ꝛ honorificentiſſime celebrare. Nā vt dicit Auguſti. ſup Pſ. xx. Licet xp̄s ſemel mortu⁹ eſt iuſtus ꝓ iniuſtis. ꝛ ſcimus ꝛ certum habemus ꝛ ſpe imobili retinemus. quia chriſtus reſurgens ex mortuis iam nō moriť. mors illi vltra non dominabiť. ſicut dicit Apl'us. tamē ne obliuiſcamur q̄d ſemel factum eſt. in memoriā omni anno fit. quotiens paſcha celebratur. nunq̄d toties xp̄s moritur ꝛ occiditur. Abſit. Sed tamē anniuerſaria recordatio repreſentat q̄d olim factum eſt. ꝛ ſic nos facit moueri tanq; videamus p̄ſentem xp̄m in cruce. habentur verba de ꝯſecra. di. ij. Semel xp̄us. Quia igitur memoria tanti ſacramēti cōgrue feria quinta in cena domini locū habere nō potuit. ꝓpter aliorum officiorum eccleſiaſticorum occupationē. Ideoq; viſum ē eccleſie ſpiritu ſancto afflate vt expeditis feſtiuitatum ſcilicet paſche. aſcenſionis ꝛ penthecoſtes necnon ſancte trinitatis ſolennijs. hodierna die recolatur memoria illius ſacramenti et cibi dulciſſimi. cui⁹ recordium mentem delectat. quia eſca angelorum Sapientie. xvj. virtutē roborat. quia panis corꝑis cōfirmet. ꝛ vitā gratie ad

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

vitā glorie cōtinuat. Vn̄ qui mādncat hūc
panē viuet ineternuꝫ. que fuerūt verba in
pꝛincipio ꝓpoſita. pro quoꝝ deductiōe cla/
rioꝛi neceſſaria eſt inuocatio ſpiritusſancti
quā vt aſſequamur matrē gratie ſalutemꝰ
dicētes. Aue maria. In quibꝫ verb̄ tria de
ſcribunꝰ de tam ineffabili ſacramēto. Pri/
mo nāqꝫ deſcribitur huiꝰ ſacramēti ꝓprie/
tas glorioſa ſeu gratioſa. per quā iſtud ſa/
cramentū eſt nobis factū tanqꝫ ferculū ali
tiuum in hoc ꝙ appellaꝰ panis. Scd̄o ꝓpo/
nitur ſumentiū ipm̄ ſuauitas ſapoꝛoſa per
quā iſtud ſacramentū eſt a nobis accipien
dū tanqꝫ mentis noſtre pꝛeparatiuuꝫ. Cū
dicitꝰ. Qui mādncat. Tertio ſubiūgitur di
gne ſumentis vtilitas fructuoſa. ꝑ quam
iſtud ſacramentū nobis eſt glorie collati/
uū in hoc ꝙ dicitꝰ viuet ineternū. ¶ A

¶ Dixi pꝛimo ꝙ pꝛimo deſcribi
tur huiꝰ ſacramē/
ti ꝓprietas gratioſa. ꝑ quā iſtud ſacramen/
tū nobis eſt factū tanqꝫ ferculū alitiuū in
hoc ꝙ dicitꝰ et appellatur panis. Circa qd̄
ſciendū ꝙ ſaluatoꝛ noſter loquens de pro
prietate ſui coꝛpis ſanctiſſimi appellat euꝫ
panem. Sicut enī dicit Grego. in Omel.
paſchali. In hoc ſacramēto aliud eſt quod
cernitur ⁊ aliud eſt quod creditꝰ. Illud enī
quod cernitꝰ eſt ſpecies panis in hoſtia. et
ſpecies vini in calice. Illud autē quod cre
ditur eſt veritas carnis ⁊ ſanguinis chꝛiſti
Et ꝓpter hoc ſaluatoꝛ ꝓmittit in euāgelio
dicens de veritate que creditꝰ in hoc ſacra/
mento Caro mea vere eſt cibꝰ. Et tandem
ſubiungit id quod cernitur hic eſt panis
viuus q̄ de celo deſcēdit. Cū ergo dicitur
hic. Qui mādncat hunc panē viuet ineter
num. eſt ſenſus. Qui mādncat veꝝ coꝛpus
xp̄i ꝯtentū ſub ſpeciebꝫ panis viuet ineter
nū. Ex quo elicitꝰ illa catholice fidei ꝟitas.
ꝙ facta ꝯſecratione ꝑ ſacerdotē ampliꝰ nō
manet ibi ſubſtantia panis in ſacramēto
coꝛpoꝛis chꝛiſti. ſed ē ibi verū coꝛpꝰ chꝛiſti
ꝓncipalr̄. ⁊ ſanguis eiꝰ ex ꝯcomitātia ime
diata. qꝛ ſanguis imediate diſponit coꝛpꝰ
ad vitā. Tertio eſt ibi aīa ex ꝯcomitātia
ꝓpinqua. q̄a licet aīa non viuificet coꝛpus
niſi mediante ſanguine. tn̄ pertinet ad ean
dem naturaꝫ. ⁊ ideo cōcomitaꝰ ipm̄ appro/
pinque. Quarto eſt ibi diuinitas verbi ex
cōcomitantia remota. q̄a licꝫ diuinitas cū
tribꝫ precedentibꝫ faciat vnū ſuppoſituꝫ. tn̄

nō pertinet ad eandem naturā. ⁊ ideo con
comitatur ex cōcomitantia remota. Et ꝓ/
pter hoc dicit Ambꝛo. in libꝛo de ſacramē
tis ꝙ illa q̄ fuerunt in vtero virginis inue
niuntur in hoc ſacramēto. Iſta autē quat
tuoꝛ fuerūt in vtero virginis. ſcꝫ caro ſan/
guis aīa ⁊ diuinitas. ſicut patet ꝑ Anſel/
mū in libꝛo de ꝯceptu virginali. Et iſta q̄t
tuoꝛ tangens ſaluatoꝛ hic dicit. Hic ē pa/
nis viuus. id eſt. caro viua. ⁊ ſic coꝛpus aī
matū. ⁊ ſanguis meꝰ vere eſt potus. Et qd̄
addit. q̄ de celo deſcen. deitateꝫ ſignificat.
Ex his cōuincitꝰ erroꝛ huſſitarū dicentiū
poſt ꝯſecrationē factā remanere ſubſtanti
am panis in hoc ſacramento. qd̄ tamen ē
falſiſſimū. cū ibi ſtatim amplius deficit eſ/
ſe ſubſtātia panis ⁊ remanet verū coꝛpus
chꝛiſti. Unde dicit Ambꝛo. in lib. de ſacra
mentis. Panis ē vſitatus in altari an̄ ver/
ba ſacramentoꝝ. vbi acceſſit cōſecratio de
pane fit caro xp̄i. Et poſt pauca. Anteqꝫ cō
ſecretur panis eſt. vt autē verba xp̄i acceſ/
ſerint coꝛpꝰ xp̄i ē. ante verba xp̄i calix ē vi/
no ⁊ aqua plenus. vt autē verba xp̄i opera
ta fuerint ibi ſanguis efficitur q̄ plebeꝫ re
demit. Hec ille. Habenꝰ verba de ꝯſecra.
di. ij. Panis. Et pꝛo iſta veritate ſunt om/
nes catholici doctoꝛes. ſicut Hiero. Aug.
Ambꝛo. Grego. ⁊ oēs moderni nullo pe
nitus diſcrepāte. Scd̄o ex his elicitꝰ ꝙ ra
tionabilr̄ ē inſtitutio eccl̄ie moderna. q̄ tm̄
ſub vna ſpecie. ſ. panis coꝛpus miniſtrat fi
delibꝫ. q̄a cū circa ſpecies vini ⁊ calicꝫ mul/
ta pericula acciderūt fidelibꝫ. ſ. periculū ef
fuſionis ⁊ infidelitatꝫ. inſtitutū eſt ſub ſpe/
cie panis tm̄. ad euitādū ꝑiculū effuſiōis.
⁊ etiā ad ſignificandū ꝙ ibi eſt ſanguis xp̄i
ex ꝯcomitātia vt fide creditꝰ. Sed obmiſſa
curioſitate ſubtilioꝛi circa iſtud ſacramen
tū digniſſimū. de ipius veritate ē inquiren
dum. ¶ B ¶ Circa qd̄ ſciendū ꝙ licet h̄ di
caꝰ panis. eſt tn̄ veriſſimū coꝛpꝰ xp̄i qd̄ na/
tum ē de maria virgine. qd̄ paſſum ē et re/
ſurrexit. vt dicit Ambꝛo. Et tale ac tantuꝫ
coꝛpꝰ gl'ioſum ⁊ imoꝛtale ⁊ impaſſibile. ſic
mō ſedet ad dexterā pr̄is. Quā q̄dē verita
tem ꝓbat auctoꝛitas ſacre ſcripture. ſilitu
do nature. exēplatio figure. miracl'oſa oñſio.
⁊ natural' diſcurſꝰ rōniſ. De pr̄io ptꝫ quō
ſcriptura clamat per ꝓpheraꝫ in Ps̄. Me/
moꝛiā fecit mirabiliū ſuoꝝ miſericoꝛs et
miſeratoꝛ dn̄s. eſcaꝫ dedit timentibus ſe.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Itē Sapie. xvj. Angeloꝝ eſca nutriuiſti
populū tuū. et panem de celo preſtitiſti il/
lis ſine labore. Et ꝙ dicit̃ nutriuiſti ponit̃
preteritū pro futuro ⁊ p̄nti. ſicut ſepius in
ſcriptura dicit̃. ⁊ licet illud intelligat̃ de mā
na ad litterā. tn̄ q̄ntum ad ꝓprietatē ſignifi
catiōis debet intelligi de corpore xp̄i. ſm
Robertū Holgot. cū māna nō poteſt pro/
prie intelligi panis angeloꝝ. eo ꝙ nullū ha
bent ex ea delectamentū aut nutrimentū.
ſed bene ex corpe chriſti ex quo ſumūt no/
uum gaudiū. vt dictū eſt in ſermone aſcen/
ſionis. Item Joh. vj. per totū clamat ipa
veritas. ꝙ hic eſt panis vi. hic eſt caro pro
mundi vita. Et Math. xxvj. ⁊ Luce. xxij.
Hoc eſt corpus meū quod ꝓ vobis trade/
tur. Item. j. Corinth. xi. similē ponit ſentē/
tiam ⁊ in multis alijs locis ſacre ſcripture
Scd̄o veritatē iſtius ſacramēti ꝓbat ſimi
litudo nature. Nā videmus ꝙ actiōe natu
re grana ꝯuertunt̃ in gramina. nucleus in
arborem. poligrana in piſces. ligna in lapi
des. cinis in vitrum. terra in aurū. Item ꝑ
diuinam potentiā virga verſa eſt in colu/
brū Exodi. vij. Itē aque marath amariſ
ſime ſubito ad preceptū moyſi ꝓphete dul/
corate ſunt. vt dicit̃ Exodi. xv. Itē flumi/
na in ſanguinē ꝯuerſa ſunt ⁊ ecōuerſo mi/
niſterio moyſi Exodi. vij. ⁊ viij. Item ma/
re dedit iter ſiccis pedibꝫ hebreis. Itē pe
tra dedit aquas Exodi. xvij. Item ferrū
cecidit in aquā. ⁊ ad mandatū ꝓphete ſup/
natauit. iiij. Reg. iiij. Itē ſermo helye tra/
xit ignē de celo. iiij. Reg. j. Que oīa ꝯclu/
dunt poſſibilē veritatē huiꝰ ſacramēti. Si
eni natura tn̄ poteſt vt oīno vnā remvniꝰ
ſpeciei mutet in aliā alterius ſpeciei. ⁊ ſi di
uina potentia in patribꝫ veteris teſtamēti
tante fuit efficacie vt oīno res impoſſibileſ
faceret miniſterio ꝓphetaꝝ. q̄ntomagiſ per
miniſtros noui teſtamēti vbi ſuphabūdat
gratia hoc poteſt facere vt ſubſtātiā panis
ꝯuertat in ſubſtantiā corpis xp̄i. cū h̄ etiā
ꝑ longā tranſmutationē faciat natura d̄ ci/
bo panis facit corpus. ⁊ de vini potu facit
ſanguinē in homīe. Tertio veritatē huius
ſacri probat exēplatio figure. Licet autem
ſunt q̄ſi infinite figure huiꝰ ſacramenti. tn̄
paucas cōmēoraſſe ſufficiat. Prima igit̃ fi/
gura fuit in oblatione melchiſedech. q̄ fu/
it rex ⁊ ſacerdos offerens panē ⁊ vinū Ge
neſ. xiiij. ſignificās oblationē xp̄i ⁊ inſtitu/
tionē huius ſacramēti ſub ſpeciebꝫ panis
⁊ vini. ⁊ ideo dicit ꝓpheta. Tu es ſacerdos
in eternū ſm ordinē melchiſedech. Scd̄a
figura fuit in īmolatione agni paſchalis q̄
fuit īmolatꝰ pro ſalute populi iſrael. Sic
chriſtus quē Johānes p̄dicabat ⁊ demō/
ſtrabat digito agnū veniſſe xp̄m ꝓpter in/
nocentiam ⁊ manſuetudinē īmolatus eſt
pro ſalute totius generis humani. Unde
ſicut poſt eſum illius agni ſecuta eſt libera
tio iudeorū de ſeruitute egypriaca. Sic
poſt inſtitutionē huius ſacramēti q̄ facta ē
feria quita magna. facta eſt cras liberatio
generis humani a ſeruitute diabolica. Nā
qui ſeruit peccato ſeruus ē peccati Johā.
viij. Et qui ſeruit peccato manet in morte.
j. Johis. ij. Et ideo hoc ſacramentū vtrū/
ꝗ deſtruit ſeruitutē. quia ſi filius vos libe
rauerit. vere liberi eritis Johis. viij. Qua
libertate liberauit nos xp̄s. ad Gal. iiij. Et
mortē mortificauit. qꝛ qui mādu cat meipē
viuet ꝓpter me. Joh. vj. Tertia figura que
ꝓbat veritatē huiꝰ ſacramēti ē de māna de
qua dꝛ Sap. xvj. Panē de celo paratū pre
ſtitiſti eis. cuiꝰ guſtus erit q̄ſi ſimile cū mel
le. vt dicit̃ Exodi. xvi. Et ſicut dicit Augꝰ.
in libro retractationū ca. ij. ⁊ in libro q̄ſtio/
num ad inquiſitiōes ianuarij vnicuiqꝫ ſa/
piebat ſm ſuā propriā voluntatē. Vn̄ ſm
Robertū Holgot ſuper librū Sap. capi.
xvj. In diuerſis ꝑſonis ⁊ in eadē perſona
diuerſis tpibꝫ diuerſos ſapores habebat.
Et h̄ intellige qn̄ cogitabant actualiter de
ſapore alicuius alteriꝰ cibi. ſed ſi non. tunc
habebat ſaporē ſibi cōnaturalē quaſi ſimi
le oleo conſperſe. Per quod māna ſignifi/
catur ſacramentū eucharıſtie ſm Holgot
vbi ſupra. Sicut enī filij iſrael ꝑ deſertū
tranſeuntes verſus terram eis a domino
repromiſſam tali refocillabant̃ alimento.
Ita nos per mundū ad celū pergētes cor
poris ⁊ ſanguinis xp̄i quotidiano viatico
recreamur. Vocat̃ autē panis angelorum
primo ſm Holgot ꝓpter ꝯficientes eucha
riſtiā. ſ. ſacerdotes q̄ puri debēt eſſe vt an/
geli Malach. ij. Angelꝰ dn̄i exercituū ē. ſ.
ſacerdos. Et apl̄s dicit. Mulier dꝫ hr̄e ve
lamē ī ecc̄ia ꝓpter anglos. j. Cor. xi. glo. i. ſa
cerdotes. Dicitur etiam panis angelorū
propter veſcentes. quia debēt eſſe puri cō
municantes vt angeli. q̄a in maliuolā aiā
non intrabit ſapia. Scd̄o ſic illud māna

colligēntes nō habuerūt plus q̄3 illi q̄ mi/
nus collegerant. ita capientes maioꝛē ho/
ſtiam nō plus ſumunt q̄3 illi qui minoꝛem
aut q̄ vnā micā q̄ vix videri poſſit cū vtro
bicꝫ ſit ide3 xp̄us eque magnꝰ. Sicut pa/
tet de ſpeculo integro ⁊ ꝯfracto in quo vi/
detur tota imago ⁊ in qualibet eius parte.
Tertio ſicͣ illud māna ad modicū radiū ſo
lis liq̄ſcebat. ab igne dureſcebat. ſic iſtud
ſacramentū ſumētes a deuotione liq̄ſcunt
in lacrimas cōpunctōis. Sed ab igne cō/
cupiſcentie indurant̄ ⁊ obturant̄. Quarto
ſic illud māna bonis erat dulce. malis aūt
vertebat̄ in nauſea3. Sic iſtud ſacramen/
tū eſt bonis ad meritū. malis vero ad ſup
pliciū. Iuxta illud q̄d canit̄ in ſequētia ec/
cleſiaſtica. Sumūt boni ſumūt mali ſoꝛte
tn̄ inequali. Patet de iuda in quē poſt buc
cellā introiuit ſathanas. Quarto iſtud ſa/
cramētū figuratū eſt in panibꝫ ꝓpoſitionis.
j. Re. xxi. Quia ſic illi paneſ nō miſtrabant̄
niſi a ſacerdotibꝫ. ⁊ nō dabantur laicis ⁊ ſe/
cularibꝫ niſi p̄requiſita puritate. Sic pat3
de dauid. cui abimalech nō prius dedit ni
ſi de ꝯtinētia requiſiſſet. Sic iſtud ſacr̄m
nō niſi a ſacerdotibꝫ miniſtrat̄. ⁊ ꝯtinenti/
bus dat̄. Quinto iſtius ſacramēti verita/
tē ꝓbat miraculoſa oñſio. L. Sūt au/
tē plura mirabilia ꝓbantia huiꝰ ſacri veri/
tatē. Primū eſt q̄d accidit tpe beati Grego
rij. vbi ꝓpter dubitationē cuiuſda3 femine
hoſtia verſa eſt in cruentā carnē. Scōm ē
de quodā ruſtico q̄ de ꝯſilio phitoniſſe ho
ſtiam ꝯſeruauit in vaſe. qui cū poſt h̄ veniſ
ſet inuenit matrē puerū tenentē. Tertium
eſt cū quidā ſacerdos rogaſſet in fide ꝯfir
mari vidit poſt ꝯſecrationē matrē cū pue/
ro in hoſtia dicentē ſibi. Ecce habes que3
deſideraſti Itē. Quartū cū quidā demo/
niacus adiuratꝰ eſſet quid eſſet in hoſtia.
r̄ndit panis. poſtea foꝛtius adiuratꝰ dixit.
panis vite. panis angeloꝝ. vltimo dixit de
us ⁊ hō. in cuius noīe exiuit. Quintū mira
culū de ſacerdote Egidio. q̄ cum poſtulaſ
ſet ſibi reuelari naturā ſacri. vidit pueru3
ex hoſtia factū ⁊ angelū dicente3 ſibi. Si
xp̄m videre placet. deeſt tibi quō illi pecto
ri ꝯiūgeris. deoſculatus eſt ⁊ tande3 peti/
uit ꝯuerti in prioꝛē foꝛmā. quod ⁊ factū ē.
Item venerabilis Hugo infirmabat̄ ad
moꝛtē. cū ꝓpter vomitū fratres ſibi coꝛpus
xp̄i dare negabant ⁊ hoſtiā nō ꝯſecratā ſi/
bi dare vellent. dicebat. nō eſt iſte deus me
us. Item quidā iudeus vidit in eccl̄ia cō/
muicādo populū q̄ſi pue3 diuidere xp̄ia/
nis. Item duo p̄ſbyteri venerunt ad do/
mū cuiuſda3 dubitantis de veritate ſacra
menti. Cōtigit autē q̄ puer illiuſ cucurrit
poſt vnū ad eccleſiam. ⁊ eo celebrāte vidit
puer ſacerdotē quaſi vnū puerū comediſſe
Currens igit̄ in domū. ſub lecto ſe abſcon
dit. Req̄ſitus autē a patre cur h̄ faceret. re
ſpondit. vidi illū ſacerdotē qui h̄ nos viſi/
tat in eccl̄ia pueru3 comediſſe. vnde timeo
ne me ſimiliter comedat. Et hec ad p̄ſens
ſufficiant. Sexto veritatē huiꝰ ſacramen/
ti ꝓbat naturalis diſcurſus rationis. Di/
cit enī ſubtilis doctoꝛ q̄ naturalis diſcur/
ſus dictabat talē mutationē que eſt ī ſacra
mento de ꝑfectione mūdi eſſe neceſſaria3.
Nā ſicut fuit mutatio accident̄ſ ſine ſubie
cto. ſicut in aq̄s marath multū amaris ſed
in dulcedinē ꝯuerſis. remanēte nihilomi/
nus aque ſubſtātia. Ite3 fuit mutatio ſub
ſtantie in ſubſtantiā cū mutatione accidē/
tis. vt aque in vinū in chana galilee. Ideo
neceſſe fuit eſſe mutationem ſubſtātie ſine
mutatione accidētis. eo q̄ h̄ ſubſtantia pa
nis mutat̄ in ſubſtantiā coꝛpis xp̄i. ſed re/
manent accidētia. ſc3 ſapoꝛ idē. coloꝛ. et ſic
de alijs. Itē dictat ratio naturalis prius
hoīem eſſe alendū cibo ſubtili ⁊ leui q̄3 foꝛ
ti ⁊ valido. Sicut etiā dicit Apl̄s. Lac vo
bis potu3 dedi nō eſcam. ita debuit nobis
xp̄s prius dari in h̄ ſacramento ſicut par/
uulis et infantibus. vt quaſi ſugēdo ipi/
us carnem ſumeremus. et tandē in patria
foꝛtioꝛem et immēſum caperemus. Unde
dicit Iſidoꝛus libꝛo primo de ſummo bo
no cap. xv. Sicut cibum foꝛtem infans in
ualidus capere nō poteſt niſi a matre pri/
us editus in lactis ſuccum vertatur. vt q̄d
in cibo non potuit vti. ſugendo potet in la
cte per carnem. Ita ⁊ nos dum eſſemꝰ in/
firmi ad conſpiciendam verbi eternitatē.
factum eſt verbum ip̄m caro. vt enutriti ꝑ
carnem foꝛtioꝛeſcꝫ effecti. cibum ſolidum.
id eſt verbum diuinum patri coeternum
contēplando vt angeli ſatiemur. Hec Iſi/
doꝛus. D. T.

Dixi ſecūdo q̄ in ꝑbis ꝓpoſi/
tis tangit̄ ſumē
tiū h̄ ſacr̄m ſuauitas ſapoꝛoſa. ꝑ quā iſtud
ſacr̄m eſt a nobis accipiendū tanq̄3 mētis

nr̄e ſanatiuū.cū dr̄. Qui māducat. Sicut
enī dic̄ Bern̄.in li.de amore dei. Ante ad/
uentū mediatoris oēs ſenſus nr̄i langue/
bant corpe emortuo ꝓpter vni⁹ ſenſus de/
fectū.ſ.ꝓpter guſt⁹ abſentiā ſine cui⁹ āmini
culo nec viuere corpus.nec ſenſus vim vi/
uacitatꝭ exercere potuerūt. Quicq̄d ei ad
totius corpis ſpectat alimentū cūctis ſen/
ſibꝫ ꝛ vniuerſo corpi appone ſuppone circū/
pone.ſi ſolus guſt⁹ deerit q̄d ꝓderit.īfun/
de auribꝫ.intrude naribꝫ per quāuis aliaꝫ
partē.obeſſe poterit nō ꝓdeſſe. Guſtū autē
q̄daꝫ ſeq̄tur ſaporꝭ dulcedo quā in interio
ri ſuo ſentiēs aīa mō q̄dā ſinglari ꝛ ceterꝭ
ſenſibꝫ incōicabili q̄ ſuſcipit cuncta diiudi/
cat diſcernit.ſicq̄ꝫ oēs ſenſus vegetat ꝛ ꝯfir
mat. Hec ille. Ut ḡ xp̄s guſtū nr̄ꝫ reforma
re valeret.ꝛ vt hoī ſe ſuauē oñderet.ac p̄ h̄
ad maiorē ſui dilectionē ꝓuocaret. carneꝫ
aſſumptā ꝓpoſuit in eduliū.vt p̄ cibuꝫ car/
nis ad guſtū inuitaremur deitatꝭ. Ait Hu
go ſup glo.anglice ierarchie. Hinc dic̄ ver
cellenſ ſup.j.c.Canti. Nihil ē qḋ tā grataꝫ
mentibꝫ p̄ſtet refectionē ſic̄ panis ſupſuba
lis. Hec enī refectio nō fit p̄ ſpeculū ſed p̄
diuine dulcedis experientiā. Juxta q̄d gu/
ſtus ꝛ tactus nō exercenṫ p̄ ſpeculū ſic̄ viſus
Sed q̄uis ſit tante ſuauitatꝭ.tñ palato nō
ſano.i.hoī male diſpoſito.pena eſt panis q̄
ſano ē ſuauis.inq̄t Aug.vij.li.ꝯfeſ.ſuaruꝫ.
Quia igiṫ nō oēs eq̄liter manducāt aut gu
ſtant hunc cibū. Jō de diuerſiſ modis mā
ducandi breuiṫ eſt ſciēdū. Et ſm apl'm do
cumentū apl'i.j.Cor.xi. Iſtud ſacrm̄ pt̄ ſu
mi ꝛ māducari q̄ttuor modis. Primo nō
ſacramentaliter nec ſpūaliṫ.ſic̄ illi q̄ ſpecie
bus iſtꝭ vtunṫ ſicut cōibꝫ cibis ad ſatietatē
ꝛ ebrietatē. De quibꝫ dic̄ Apl's. Alius q̄dē
eſurit.ali⁹ ebrius ē. Scd̄o mō nō ſpiritua
liter ſed ſacramētaliṫ.ſicut q̄ ſumūt cū pec
cato mortali. De q̄bꝫ dic̄ apl's ibidē. Qui
manducat ꝛ bibit indigne reus erit corpis
ꝛ ſanguinis dn̄i. Ubi dicit Amb. Re⁹ erit
id eſt ac ſi xp̄m occidiſſet punieṫ. Et de his
dr̄ in Ps.xxi. Manducauerūt ꝛ adoraue/
runt om̄es pingues terre.in ꝯſpectu eius
cadent oēs qui deſcēdunt in terrā. ꝛ eſt ſen
ſus ſm Inno. Om̄es pingues terre.i.ter
rena diligētes ꝛ ſupbi māducauerūt corp⁹
xp̄i ſacramētaliter ꝛ adorauerūt exteri⁹ ge
nua flectendo.ſed nec māducatio eis ꝓfu/
it nec adoratio deo placuit. De manduca/
tione dic̄ apl's. Qui māducat indigne. De
adoratione Iſa.j. Cū veniretis ante ꝯſpe
ctū meuꝫ q̄s q̄ſiuit hec de manibꝫ vr̄is. Et
ſeq̄tur. Manus enī vr̄e plene ſunt ſangui
ne.i.pctō.ideo addit. In ꝯſpectu eī⁹ cadēt.
id eſt peccabūt om̄es q̄ deſcēdunt ī terraꝫ.
ſcꝫ terrena diligēdo. Uñ eoipo q̄ tales p̄/
ſumunt accedere ad ſacrm̄ peccabūt. Ter/
tio mō māducāt quidā ſpiritualiṫ nō ſacra
mentaliṫ.ſic̄ illi q̄ fide ꝛ deuotione ad iſtud
ſacramētū deſiderant accedere exiſtētes in
gratia.ſed ꝓpter aliq̄d impedimētū nō pñt
ip̄m recipere. Quibꝫ dic̄ Auguſt. Crede ꝛ
māducaſti. Et de his dic̄ in Ps.xxj. Edēt
paupes ꝛ ſaturabunṫ. Qḋ exponit Inno.
q̄rtus de manducatiōe ſpirituali. Uñ ſen/
ſus eſt. Edent.i.ſpiritualiter comedēt. Et
q̄d edent determiat Joh.vj. Panis quem
ego dabo caro mea eſt. Bene autē dicit e/
dent pauperes.q̄a nō comedūt euꝫ ſpiri/
tualiter niſi pauperes.i.ꝯtēptores diuitia
rū et hūiles. Qui enī plus diligūt ſeculuꝫ
q̄ꝫ deū nō comedunt eū ſpiritualiter ad ſa
lutē.licet comedant ſacramētaliter ad dā/
natione ſuā. Uñ dicit Aug⁹. Quid eſt mā/
ducare nō hoc ſolū ſcꝫ in ſacro corpus xp̄i
accipere.multi enī indigne accipiunt.ſed h̄
eſt māducare in ip̄o manere.ꝛ ip̄m ī ſe ma/
nentē habere.ſm q̄d ip̄emet dicit Joh.vj.
Qui māducat carnē meaꝫ ꝛc.in me manet
ꝛ ego in eo. Quē modū manducādi clariuſ
deducens beatus Bern̄.dicit. Manduca
re ſpiritualiter corpus xp̄i eſt paſſionis et
redēptionis eius ſacramenta attent⁹ co/
lere ad ſumendū ſuauiter in ꝯſciētia.et ad
recolenduꝫ fideliter in memoria. Quarto
modo quidam manducant ſacramentali/
ter ꝛ ſpiritualiter.ſicut illi qui cū debita p̄/
paratione ip̄m de facto accipiūt. De quibꝫ
dicit Apl'us. Probet autē ſeipm homo ꝛc.

E Sciēduꝫ autem q̄ ad iſtud ſacra
mentū fideles obligantur ſm quadrupli/
cem gradū. Quia aliqui primo obligātur
ſolum ad credenduꝫ ꝛ amandum.ſicut illi
qui ſunt inter infideles. vbi nullo modo
poſſunt habere copiā.et tales ſic ſaluātur
Quia ſm Hieronymū.nemo ad impoſſi/
bile obligatur. Unde dic̄ Augu. Et deus
ſeruum pigrū non dānaret ſi ea que nullo
modo fieri poterant imperaret. Scd̄o ali/
qui nō ſolum ad credendū ꝛ diligendum.
ſed etiā venerandū obligantur.ſicut in ter

fideles ꝗlibet ñ legitime impeditus tenet̃
in dieb̾ dominicis ad min⁹ vt audiat miſ/
ſam. quia ad hoc obligatur. Nã ꝑceptũ de
ſabbati obſeruatione ad iſtum cultum eſt
tranſlatũ. Tertio aliqui nõ ſolum ad vene
randũ ſed etiã ad ſumendũ iſtud ſacramẽ/
tum obligant̃. ſicut oĩes ꝑfecte etatis ad
minus ſemel in anno vt circa feſtũ paſche.
q̃a tunc iſtud ſacramentũ fuit inſtitutum.
Quarto aliqui tenent̃ non ſolũ ad venerã
dum ⁊ ſumendũ ſed etiã ad ꝯficienduꝫ ſi/
cut oĩs ſacerdotes. ⁊ ꝑſertim curati ⁊ tan
to frequẽtius quãto ꝓ pluribus obligan/
tur. Unde dicit Grego. iiij. dyalogoꝝ. De
bemus itaqꝫ deo quotidiana lacrimaꝝ ſa/
crificia quotidianis carnis ⁊ ſanguinis ei⁹
hoſtijs imolare. Nota ſm̃ Aug⁹. in lib. de
eccleſiaſticis dogmatib̾. de ꝯſe. di. ij. Quo
tidie. Singulis autẽ dieb̾ dominicis ⁊c̃.
Thomas ſup. iiij. di. vij. Si quis ex quo/
tidiana ſumptione noſcit feruorẽ augeri
ad deũ ⁊ reuerentiã ad ſacramentũ nõ mi/
nui. tal' poteſt ꝗtidie celebrare. Si aũt ſen
tit reuerentiã minui. feruorẽ nõ multum
augeri debet abſtinere. vt cũ maiori deuo/
tione poſt ea accedat. et ſic quilibet eſt ſuo
iudicio relinquẽdus. Aug⁹. ad Januariũ.
Et Ambro. libro. j. de ſacramẽtis. Qui ꝗti
die peccat quotidie debet ſumere medici/
nam. de ꝯſe. di. ij. Si ꝗtienſcunqꝫ. Jteꝫ de
ꝯſe. di. ij. Non iſte. vbi dicit̃. Accipe ꝗtidie
q̃d quotidie tibi proſit. Rñdeo. Omĩa iſta
intelligunt̃ ad ꝑparationẽ animi quo de/
bet eſſe xp̃ianus. de ꝯſe. di. ij. Ut quid. Ex
quo dicto patet ſm̃ Scotũ. ꝙ exiſtens in
gratia indeuot⁹ laudabiliter abſtinet. nec
eſt conſiliũ ſanctoꝝ ꝑ hoc ſacramentũ exci
tare deuotionẽ. ſed ꝑ alia ſcꝫ eleẽoſinas F

Sed nota an ſacerdos peccat nõ ſacrifi
cando quotidie. videt̃ ꝙ ſic q̃a ꝑ ſacramen
tum tollunt̃ peccata. j. q. j. Jpi ſacerdotes
peccata populi comedunt. ⁊ eis iniũgitur
vt ſemꝑ aſſint ad altare. xxxj. di. ſacerdoti/
bus. Et quia quotidie peccam⁹ ſaltem pec
catis ſine quib̾ humana fragilitas nõ po/
teſt cõſiſtere. debemus ꝗtidiana celebrati/
one purgare. de ꝯſe. di. ij. iteratur. Rñdeo.
Si ex humilitate deſiſtat nõ peccat. ſi ꝓpt̃
grauitatẽ pcc̃i ꝑteriti fac. di. v. ad ei⁹. Si ex
pigricia vel leuitate licet ſentit ſe dignum.
⁊ ſic haberet ꝯſcientiã peccaret ꝯtra deuꝫ
⁊ proximũ. Qualiter vero hoſpiciũ cordis
ſit ꝑparandũ tanto hoſpiti vt digne poſſit
mãducare ſpiritualiter docet Hugo in li/
bro de ꝑparatione cordis ca. j. Unñ hec pre
paratio in trib̾ conſiſtit. Primo vt hoſpi/
ciũ cordis mũdetur q̃d fit ꝑ timorẽ domi/
ni Ecci. j. Timor dñi expellit peccatũ. et h̾
fit mediante confeſſione. Anĩa enĩ ſua pec
cata cognoſcens ꝑtimeſcit diuinũ iudiciũ
⁊ inde confitet̃. Et hec cõfeſſio debet eſſe
ꝑmeditata. ad ſimilitudinẽ purgantis do
mũ q̃ prius immũdicias oĩes in vnũ cu/
mulũ ꝯgregat anteqꝫ eos extra eijciat Jtẽ
debet eſſe ꝑmeditata ad ſimilitudinem di/
ſpenſatoris. q̃ per lapillos prius cõputat
qꝫ dño rationẽ reddat. Debet enĩ attende/
re oĩa bona nature. gratie fortune. quib̾
vſus eſt. Jtẽ debet eſſe ꝑmeditata ad ſimi/
litudinẽ illius qui ingredit̃ iudiciũ qui pri
us ꝑmeditatur anteqꝫ loquat̃ corã iudice
Sed ſunt quidã qui impꝑmeditati ⁊ indeli
berãti confitentur. narrãtes ſuꝑficialiter.
Sicut ancilla pigra lauat extra ollam ⁊ in
tus nõ aduertit pinguedinẽ aduſtam. ⁊ ſi/
cut ancilla purgans domũ colligit ſordes
in vnum locũ ⁊ abſcondit ſub ſcamno. Ta
les ſunt qui boni apparere volunt vel bo/
na agunt ſed peccare non ceſſant ⁊ peccata
abſcondunt tacentes circũſtantias. Se/
cundo ꝑparat̃ cordis hoſpiciuꝫ ornando
domũ cordis. Quod fit per verã pacifica/
tionem cõſcientie. Ps. In pace factus eſt
locus eius. ⁊ hoc cũ homo pacẽ habet cum
vicijs. Tertio ꝑparatur cuſtodiendo atri/
um cordis ne fur diabolus ingrediat̃ ſuis
machinationibus ⁊ furetur virtutes quas
homo collegit. Unde Salomon. Omĩ cu
ſtodia cuſtodi cor tuum. Bene dicit omni.
non vna. ſcꝫ vt omnes ſenſus tuos bñ cu/
ſtodias. Qui ſic ꝑparauerit domum cõſci/
entie dignus erit tanto hoſpite. ⁊ hic eſt q̃
digne manducat hunc panem. G

Dixi tertio ꝙ in verbis premiſ
ſis ſubiungitur di/
gne ſumentis vtilitas fructuoſa ꝑ quam
iſtud ſacramentũ nobis eſt glorie collati/
uum. Cum dicit̃. viuet ineternũ. Hoc enĩ
ſacramentũ eſt panis viuus. vt dicit̃ Joh.
vj. Unde cõfert vitã glorie. licet non confe
rat vitam gratie. eo ꝙ requirit hominẽ ex/
iſtentem in gratia. Unde gratiã primo nõ
donat ſed eam augmẽtat. Et ideo dicitur
eucharistia q̃i bona gratia. q̃a ꝑficit gratiã

collatam. Unde ſicut cibꝰ corporalis ha/
bet vitam ↄſeruare in corpore. ita iſtud ſa
cramentū. cū ſit cibus anime habet conſer
uare gratiā q̄ eſt vita anime Joh. vj. Niſi
manducaueritis ꝛc. non habebitis vitam
in vobis. Conſeruat ergo in vita gratie et
ꝑducit ad vitā glorie. q̄a ſiquis manduca/
uerit ex hoc pane viuet ineternuꝫ. Unde h̄
eſt panis vite ad intelligentiā p̄ſentis di/
gnationis. lignū vite ad prouidentiā futu/
re temptationis. liber vite ad memoriam
exhibite dilectionis. In eo ꝙ eſt cibꝰ vite
reficit conditiōis humane nature amari/
tudinem. q̄a lignū vite. perpetuat ↄtra bre
uitatem. q̄a liber vite. erudit et fit remediū
contra iniq̄tatem. De primo dicit̄ Eccī xv
Cibauit illū pane vite et intellectus. Be/
ne dicit ⁊ intellectus. eo ꝙ homo debet in/
telligere ſpūaliter ea q̄ dicunt̄ de hoc ſacra
mento. Sic ꝙ ꝑ iſtud ſacramentuꝫ habe/
mus vitam ſpiritualē. vnde ſaluator. Uer
ba q̄ locutꝰ ſum vobis ſpūs ⁊ vita ſunt Jo
hānis. vj. De ſcđo de ligno vite Prouerb.
iij. Fructꝰ iuſti lignū vite. vnde ſicut mors
intrauit ꝑ lignū. ita vita inuenta eſt ꝑ lignū
crucis in quo corpꝰ chriſti pependit ⁊ vitā
nobis reparauit. De tertio ſcꝫ de ligno vi/
te Apo. xx. Apertꝰ ē lib vite. Certe hodie
aperit̄ et quotidie oībus in q̄ q̄liber doce/
tur q̄ntuꝫ xp̄s nos dilexit. q̄ nobis ſic ſe/
ip̄m dedit in cibū temporaliter ⁊ ſeruat in
premiū eternaliter. Sunt aūt plures vti/
litates conſeq̄ntes digne manducantibus
Prima eſt ſpūalis mētis repletio. Prouer
bio. xiij. Juſtus comedit ⁊ replet animam
ſuā. Scđa eſt familiaris dei inhabitatio
Johis. vi. Qui manducat meā carnem in
me manet ⁊ ego in eo. Tertia ē glorioſa cor
poris reſurrectio Joh. vi. Qui manducat
meam carnē ꝛc. et ego reſuſcitabo eū in no
uiſſimo die. Quarta eſt vite eterne adeptio
vt hic dicit̄. viuet ineternū. Et ꝑ oppoſituꝫ
eſt de indigne ſumentibꝰ quos ſeq̄tur mul
tiplex damnū. Primū eſt periculū morta/
lis culpe Leuitici. xxij. Homo q̄ acceſſerit
de ſtirpe veſtra ad ea que conſecrata ſunt
in q̄ eſt imūdicia. peribit de populo. Se/
cundū eſt crimen leſe maieſtatis. j. Corint.
xj. Qui māducat indigne reus erit corpo/
ris ⁊ ſang. ꝛc. Tertiū eſt ſpiritualis ſatieta
tis carentia. Aggei. j. Comediſtis et non
eſtis ſaturati Michee. vi. Comedes ⁊ nō
ſaturaberis. Quartū eſt damnatio eterne
mortis. vt patet. j. Corinth. xi. Judiciū ſi/
bi manducat ꝛc. Ut igit̄ hec damna caue/
antur ⁊ vtilitates ↄſeq̄ntur. plura ſunt ne/
ceſſaria. Primo fides cū qua accedenduꝫ
eſt Exodi. xij. Omīs alienigena nō come/
det ex agno. Scđo cū caritate Cantico. j.
Comedite ⁊ bibite amici. Tertio cū humi
litatis ſimplicitate Prouerb. ix. Si quis
eſt paruulus veniat ad me. et inſipientibꝰ
locutꝰ eſt. Comedite panē meū ⁊ bibite vi/
num q̄d miſcui vobis. Quarto cū metu et
terrore Thobie. ij. Panem ſuū cū luctu et
tremore comedebat. Quinto cū prauorum
motuū reſtrictione Exodi. xij. Renes ve/
ſtros accingetis. Sexto cū conſciētie diſ/
cuſſione. i. Corinth. xi. Probet aūtē ſeipſū
homo. Septimo cū amaritudine ↄtritio/
nis Exodi. xij. Cum lactucis agreſtibus.
Octauo cū amotione ↄcupiſcentie carna/
lis Exodi. xij. Seruus oīs emptīcꝰ cir
cūcidet̄ et ſic comedet. Nono cū ſuſpiriis
clamoris Job. iij. Anteq̄ꝫ comedā ſuſpiro.
Decimo cū vite ſanctitate. vnde Numeri.
Sanctificamini cras comedetis carnes.
Undecimo cuꝫ gratiarū actione. Ps. Co/
medent ⁊ ſaturabunt̄ ⁊ laudabūt dominū.
Duodecimo cū mandatorū diuinorū ob/
ſeruatione Jſaie. lv. Audite audiētes me
comedite bonū. et delectabitur in craſſitu
dine anima veſtra. Beatus q̄ ſic māducat
hunc panem. Nam talis viuet vita gratie
in p̄ſenti ⁊ vita glorie in futuro. Ad quam
nos perducat auctor vite xp̄s dominꝰ no/
ſter q̄ eſt ꝑ ſecula benedictꝰ Amen.

¶ Dominica p̄ma poſt trinitatis. I. Sermo LXXXIIII.

Homo quidam erat diues ⁊ induebat̄ purpu
ra ⁊ biſſo ⁊ epulabat̄ quotidie
ſplendide Luce. xvi. Si diligenter conſi/
rare velimus fratres cariſſimi mundane
glorie vanam excellentiā necnō opulentia
rū quibꝰ diuites peccatores ⁊ habundan/
tes in ſeculo. affluunt miſerabilē in ſeipſo
copiam. Reuera nihil eſt de quo eis electi
dei exiſtentes tam pauperes tam viles tā
abiecti q̄ꝫ deſpecti inuideant. eo ꝙ tota il/
lorū gloria in ignominia ⁊ habūdantia in